

בעניני מגדף

מובא בגמ' סנהדרין נ"ג ע"א המגדף (המברך את השם) מפני כבוד שמים וקטנים המברך תחת מקלל בלשון סגני נהור חייב סקילה, ואינו חייב סקילה עד שיזכיר בפירוש את השם כשמוגדף, אולם לא זאת בישראל שמגדף אך בן נח שבידך את השם חייב מיתה אפילו לא קלל בשם המיוחד אלא רק בכינוי חייב, וכך מובא בגמ' סנהדרין נ"ו ע"א.

הרמב"ם בהלכות עבודה זרה פ"ב ה"ז כתב שאין המגדף חייב סקילה עד שיפרש השם המיוחד של ארבע אותיות שהוא אלף דלת נון יוד, ויש מי שמפרש שאינו חייב אלא על שם יוד ה"א ואו ה"א ואני אומר שעל שניהם נסקל, אולם בחידושי הרמ"ה מס' סנהדרין ד"ס ל"ה אמר שאין חייב מיתה אלא במברך שם הוי"ה אבל לא במברך שם אדנות מפני שהוא נקרא כינוי (עי' בחידושי מרן הגרי"ז מבריסק ובחידושי עה"ת פרשת ואתחנן מה שמבאר את מחלוקת הראשונים).

מובא עוד (שם) שהעדים צריכים להעיד על המגדף במפורש ויזכירו מה שגידף כדי לחייבו ולא מספיק שאומר את השם ברמי, וכתב המנחת חינוך מצוה ע' אות ט' דזה דווקא בישראל אבל בעכו"ם מספיק שיאמרו העדים ברמי, ומסבירים האחרונים כיון דמובא בגמ' סנהדרין נ"ו ע"ב שבי"ג נהרג בדיין אחד ובעד אחד דהיינו שלא נאמר בבי"ג תורת עדות כמו בישראל שצריך שני עדים אלא מספיק גם כשיש ידיעה ברורה מעד אחד, וכמו שמצינו בס' החינוך מצוה כ"ו ובמצוה קצ"ב שאף שאין ישראל נהרג עפ"י הודאתו כמובא ברמב"ם בפ"י"ח מהלכות סנהדרין מ"מ עכו"ם נהרג בהודאת עצמו אי"כ משמע שאין צריך בבי"ג תורת עדות, ומאחר שאין צריך תורת עדות גם תורת הגדה אין צריך ומספיק כשאומר העד ברמי.

לענין אם מגדף צריך התראה, מלשון הרמב"ם הלכות עבודה זרה פי"ג ה"ז "כיון שגידף נסקל" ולא כתב שגדף פעמים ובהתראה כלשונו לגבי עבודה זרה פ"ג מהלכות ע"ז שצריך התראה משמע דמגדף אין צריך התראה וכמו שכתב הכס"מ (עי' שו"ת בית זבול ח"א סימן ו' משכ"ב).

עוד מובא (שם) לאחר שנגמר דינו של המגדף אינם יכולים להרגו עפ"י עדות העדים שהרי העידו רק בכינוי ועדין לא שמעו הדיינים מפיהם עדות המחייבת, אח"כ מוציאים כל מי שנמצא בבי"ד ולאחר שיצאו כולם שואלים הדיינים את הגדול שמבין העדים ואומר לו אחד הדיינים אמור מה ששמעת מהמקלל בפירוש והוא אומר את הקללה בהזכרת השם והדיינים עומדים על רגליהן וקורעין את בגדיהם ולא מאחזין הקרע לעולם וכן אומר העד והעד השלישי. וצ"ב למה הדיינים צריך לעמוד על רגליהם ולקרוע הבגדים? ונראה שהיה הקרוע על מת חייב לעמוד כמשי"כ הרמב"ם בהלכות אבל פ"ח ה"א ואין קריעה אלא מעומד ועי"ש בכס"מ וברדב"ז דמלעב גם בדיעבד.

וכתב להעיר בס' ברכת אברהם (ארלנר) בסנהדרין נ"ו דלכאורה הגמ' בסנהדרין ד"ס מביאה ע"ז פסוק "ואהוד בא אליו וגו' דבר אלוקים לי אלך ויקם מעל הכסא וגו' ", ומבואר דהעמידה מצד שם שמים ענין כבוד כששומע שם שמים שהרי הזכירו על הכתב בעדותם שם שמים. ומסביר דקריעה על ברכת השם שיהו ענין אחר מצד השמיעה שנעשה עבירה גדולה שחייבים להראות צער אצפ"י שיש בזה כבוד שמים אבל הקריעה על מכשול של עבירה ששיך לעשות תשובה ושאינן נהרג כלום בקללה זו רק שהמקלל עשה עבירה י"ל דבזה אינו דין בקריעה אלא מצד שמע שם המפורש. ולפ"ז אם קרע במיזבש יתכן שאינו חוזר וקורע גם לראשונים שבקריעה על המת מעכב בדיעבד דאם קרע מיזבש חוזר וקורע מעומד, לא כן בקריעה זו. בחידושי המאירי (שם) כתב שמעמידה זו לא מתנאי הקריעה בלבד אלא שכל שמוזכרין את השם בפרט ראוי לאותו שהזכיר בשבילו לעמוד, וכן משמע בערוך לר (שם). ומחדש באופן שאין יכולים לקרוע מיד שאין כאן סכין או שבבת שאסור לקרוע כמובא בבת ק"ה ע"ב מ"מ

מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלחנן פרץ שליט"א

עילג

כמה ספיקות יש להסתפק בדין מגדף, וזוולאי ליכרו בהם רבותינו. (א) המגדף כחשיבה, מה דינו. כיוון דקיימא לן כחשיבה כדכור למה עניינים כמבואר בתשובות רעק"א כ"ו ל' ל"א, האם גם על ידי כתב כן הוא או שצעינן דווקא ליבור ממך. (ב) שומעין שמהם, מה הדין מגדף בשפה כזו ואין אנשים שמדברים כזאת, כגון שדיבר בארץ אחרת, האם דין ליבור בעיניו והא ליכא או יסוד האיסור הוא גידוף ר"ל והא איכא. (ג) המגדף בלשון משוואת בשפת עילג האם נחשב מגדף הוא כי הוליא את המילים מפיו או שמה כיוון שלשומעים הוא נשמע לא מוכן אין זה בכלל מעשה גידוף. (ד) המגדף בנוסח שרטנו הוא בגידוף אבל השומעים אינם שומעים כן אלא שומעים דבר שבת, וכן להיסק וכמו למשל האומר לחבירו 'זלונכי פניתי הבית ומקום לגמלי'. וכדומה כן האומר כך בגידוף. (ה) אם אמר משפטים שתחילתם גידוף ובעלם כשצטוף המשפט נשמעים ממנו דברי שבת. אף כי חזרה תוך כדי ליבור לא מהגי אפשר שפאשר אין אמירה שפיר דמי כי המשפט בכללותו סופו ברכה.

איסור קללה בין אדם לחברו

מפורסמת ההלכה בחו"מ סי' כ"ח שאסור לקלל אחד מישראל, ונלמד מהפסוק לא תקלל חרש. והנה, פרשת התוכחה יש בה קללות רבות ויש להתבונן בזה טובא מכמה פנים. א. מה הדין חזן הקורא בתורה ויש בו שנאה רבה והוא יודע בעצמו שצקריאיתו את הקללות הוא מכוון לאחד המתפללים אף שגאו עליו, האם עובר בזה איסור תורה של לא תקלל חרש או שמה כיוון שצקריאיתו מכוון ומגמתו הוא קריאת התורה ופסוק רישיה שכוונתו לקלל אין זה איסור קללה האמור בתורה.

עולה לתורה

ב. כמו כן יש להתבונן לעניין הגבאי אשר שונא את אחד המתפללים וקונה לו עליית הקללות כדי שתכבד בהם. האם איסור יש בזה או שמה כמו שמתבאר כיוון שהקורא לא מכוון לרע, אף שהגבאי חפץ בזה, אין בזה איסור. וכמוכן גנאי גדול הוא לגבאי.

כבוד הבריות

ג. ואם תראה לומר שאסור בה"ל א. יש לדון מה הדין אם קורא בתורה מכוון לקלל אצל אלו חונתו לאחד המתפללים אלא לאחד מישראל ששכנים אותו. (כמו כן יש לדון לעניין מי שמתפלל שמו"ע ובחמור מכניע זדים מתכוון לזר יהודי שצער, וראונו אחד אדם כשר הוא. האם איסור תורה יש בזה או שמה כיוון שזה סדר התפילה אין כאן עבירה).

והנה, שצדק זה אסור הרבה פעמים יש בזה ביזיון גדול לקורא בתורה לרעת מן העמו, ובפרט כאשר אין מי שימלא את מקומו. כמו כן יש ביזיון בלבק מהמתפלל השנוא ללאח מזבית הכנסת.

פיתרון

ומה שנראה בזה כי יש לקורא לקרוא וכלהבן: א. שמה אין בזה איסור קללה כי עיקר מגמתו היא קריאה בתורה. ב. אם חונתו לקללה, גם כאשר המתפלל יהיה במקום אחר לגמרי גם אז יחשב לו לקללה, ואף שניס מקרא ואחד תרגום של אותה פרשה לא יוכל לקרוא. ג. אם יכוון בדעתו ובפרט אם ימסור מודעה שאין כוונתו לקלל אף אחד מישראל, לא יהיה בזה איסור משום דלחיי דיבור ומצטל מחשבתו הרעה שצ"ל לקריאת התורה.

בורח

מי שצקריאיתו לתורה כפרשת התוכחה, ויודע הוא כי הקורא גם הגבאי שניהם חפצים בדעתו ורואים שהקללה תחול עליו, האם יכול להמנע מלעלות. והגרי"א שאסור לו לעשות כן וחייב לעלות (ומי שצדק באמצע הקריאה בגלל פחד הקללות עבירה גדולה עשה). הטעם לזה הוא כי הקפדת חז"ל על מי שמנאו לעלות לתורה חמורה הרבה יותר מקללתו של אורו שוטה ובפרט אפשר ואין זו קללה בעבור שצקריאיתו הוא לקרוא בתורה.

אמן

יש להתבונן כאשר אדם שומע את פרשת התוכחה וחבירו צ"ק לידו ברכת שהכל האם יענה אמן או שמה יזרה מזה. ולהג"ל בפשוטו יענה אמן משום שכוונתו לברכה שהכל נהיה בדברו.

סמיכת השומעים על המגדף

וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו ורגמו אותו כל העדה (ויקרא כ"ד י"ד), אמר מור"ר שליט"א דכיון שהכא לא נאמר דין "תיכף", א"כ אין כאן דין תיכף, והוסף, והנה רש"י (עירובין נ' א') כתב דיש ברכה על מצות סמיכה על הקרבן, והנה כתבו למה אין ברכה על הריגת בי"ד, כי זהו פורענות, ויש לומר שזהו רק על ההריגה עצמה, שזוהי הפורענות עצמה, אבל על ה"סמיכה" יברכו, או כל מי שסומך, או שאחד יוציא את כולם. (דרך שחיפה ח"ב)

מגדף בשם ובכינוי

איש איש כי יקלל אלקיו ונשא חטאו, ונוקב שם ה' מות יומת (ויקרא כ"ד ט"ו ט"ז). פשט"ל דקרא יל"פ כי יקלל אלקיו דהיינו בלשון אלוקים שהוא כינוי, ונשא חטאו בכרת, כמ"ש 'תוס' סנהדרין נ"ו א' ד"ה ועל) דעל הכינויים בכרת, אבל ונוקב שם ה' שהוא שם המפורש, מות יומת בסקילה, כדק"ל בסנהדרין שם לרבנן, עיין שם. (טעמא דקרא)

ביאורי מקראות בפרשת המגדף

גבר באזרה (ויקרא כ"ד כ"ב), מה שהקדים כאן גר לאזרה, ובפ' שלח גבי נסכים הקדים אזרה לגר, משום שכאן המקלל גר ה', וקאמר כשם שפסקתי לכם בגר כ"ה גם באזרה. מן האזרה ומן הגר את ה' הוא מגדף (במדבר ט"ו ל), מה שהזכיר כאן גר וסמכו למגדף, י"ל משום שהמגדף בן הישראלית ה' גר כדפרש"י בפ' אמור. (טעמא דקרא)

יש דין שמיעה מצד שמיעת השם, ואולי לשון המשנה מדוקדק 'עומדין על רגליהם וקורעין' ולא נאמר 'וקורעין בעמידה' ומשמע דלא מחמת הקריעה עומדין אלא מחמת ששמעו את ברכת השם.

בשו"ת אגרות משה או"ח ח"ה סימן ט"ז דן בדעת הנהוגים שהמקדש עומד בעת אמירת ויכולו האם שייד לומר שהשומעים אמירת ויכולו מפי המקדש נחשבים כמעידים בעצמם מדין שומע כעונה וצריכים אף הם לעמוד כששומעים הקידוש. [עי' בשער הציון סימן תר"צ לגבי קריאת מגילה שהמברך צריך לעמוד בשעת ברכת המגילה שגם השומעים צריכים לעמוד מדין שומע כעונה ועונה צריך לעמוד]. בשו"ת אגרות משה הנ"ל כתב שאפשר שאין שייד לומר שהשומעים אמירת ויכולו נחשבים כמעידים בעצמם עדות שהגדת עדות אי אפשר לצאת ידי אמירה בשמיעה שאף אם יאמר עד אחד לחבירו שיעיד בפני בית דין ויוציא גם אותו ויחשב כאילו שגם הוא העיד, אין זה אלא דין אחד של האומר בעצמו בפיו לפני הבי"ד ואין השני נחשב כאומר, והוכיח זאת ממה שהצריכו בגמ' סנהדרין הנ"ל שעדים המעידים על המגדף וצריכים לספר מה ששמעו מעידים באופן זה שכשנגמר הדין מוציאים כל אדם לחוץ ושומעים את הגדול בעדים ואומרים לו מה שמעתי בפירוש והוא אומר והדיינים עומדים על רגליהם וקורעין ולא מאחזין, והעד השני אומר אף אני כמוהו שמעתי, ואם היו עדים רבים צריך כל אחד ואחד מהם לומר שמעתי, ופירוש המילים "אני כמוהו" כתב רש"י (שם) "שאף אני שמעתי כמוהו", והיינו שאומר ההגדת עדות ממש ולא שיוצא באמירת חבירו וגם זה הוא רק במגדף אבל בעדיות אחרות אף שהייתה כשרה מדאורייתא הגדת השני כשיאמר אף אני כמוהו הצריכו מדרבנן שיעיד כל הדברים כמו הראשון וכדמשמע בסנהדרין ד"ס. ומשמע שמדין שומע כעונה לבדו אי"א להכשיר קבלת עדות וא"כ השומעים אמירת ויכולו מפי המקדש אינם נחשבים כמעידים בעצמם ואינם צריכים לעמוד. בס' רביד הזהב מעיר על דברי האגרות משה שאפשר שדין זה שאינם יוצאים ידי עדות בשמיעה אינה מדינה של העדות אלא מדין ההגדה בפני בית דין וא"כ העדות שבאמירת ויכולו שאינה עדות בבית דין אפשר שיכולה להתקיים גם מדין שומע כעונה.

בשו"ת אבני נזר אבן העזר סימן ק"א אות ד' כתב לחדש שכל בי"ד שדנים עפ"י עדות אין הכוונה שדנים עפ"י ידיעה בלבד, אלא שבאמת הבי"ד צריכים לדון רק עפ"י ראייתם, אלא שאמרה תורה שע"י ששמעו מהעדים נחשב כאילו הבי"ד ראו בעצמם בשעה ששמעו העדות, והוכיח מיקדוש החודש שצריך לקדש עפ"י הראיה, ומה מועילה ראיית העדים, אלא שע"י שבי"ד שומעים מהעדים נחשב כאילו ראו הלבנה בעצמם. ויש להוכיח זאת ממה שאמרו בגמ' סנהדרין הנ"ל שהבי"ד ששומעים את העד שמעיד על ברכת השם קורעין כאילו שמעו בעצמם ברכת השם.

אמונה פשוטה

בספר שיח שרפי קודש (ע"ת שלהי פרי אמור) מביא: מסופר על אדם גדול שבא אליו אדם אחד, כשהוא טוען בפניו כי כל איש ואיש צריך לדעת ממצאיות מחקר העולם, ולחקור ממצאיות האלוקים, ולא לחיות כבהמה. השיב לו הרב הנה בפרשתינו (היה זה פרי אמור) כתיב אצל המגדף "ויצא בן של מעלה יצא (-האיש הזה מכלל האמונה בה' ובתורתו), לגלג ואמר: (בפרשת לחם הפנים נאמר) "ביום השבת יערכנו" (האיך מחלפים את הלחם רק פעם אחת בשבוע, הלא) - דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא (ראית מלך אוכל) פת צוננת של תשעה ימים!?, (כך היה מלגלג) בתמיה (עפ"י רש"י כפשוטו).

וקשה וכי בשביל שדאג בעבור השי"ת כביכול, יהיה נקרא מגדף, אלא האמת כך הוא, בשביל שהלך לחקור בענייני עסקי ה' הוא מגדף, ולזה כתיב וירגמו אותו, אבל ממשך הפסוק "ובני ישראל עשו כאשר ציווה ה' את משה", ויש לפרש כי בני ישראל לקחו את המידה מהיום והלאה שלא לחקור, רק עשו כאשר ציווה ה' את משה עב"ד.

החסיד רבי יוסף יעב"ץ ז"ע מגדולי גולי ספרד חיבר ספרים רבים, ובספרו שחיבר "אור החיים" כותב נגד חכמת הפילוסופים בענין האמונה, וכתב שם שהמצאיות בימי גלות ספרד הוכיחה שאותם אנשים שהאמינו בה' מחמת שכן שמעו וקיבלו מאבותיהם עמדו בעל הניסיונות בגבורה, ואילו אותם שחקרו ודרשו ורק אחר כך האמינו, אף שהיה נראה שאמונתם איתנה משום שבעצמם הסיקו על ענין האמונה, מכל מקום לא החזיקו בזה, וברוב הניסיונות שהיו באותם הימים נפלו. והובא דבריו בספה"ק בני יששכר כמה וכמה פעמים (ראה חודש אדר מאמר ג' דרוש ב, חודש סיון מאמר ה' אות ב' ואות יט, ועוד) ובספרו אגרא דכלה (פר' ויגש ע"פ ר' ובני יששכר תולע).

אכן, הרבה עודדו צדיקי הדורות במשך הדורות שלא להתעסק באמונה ע"י חקירה אלא להאמין באמונה פשוטה, ומסופר פעם תפס הגה"ק רבי יהושע בוקסבוים אב"ד גאלאנטא הי"ד, בחור בישיבתו כשהוא מעיין בספר "מורה נבוכים". אמר לו דע לך בני, כי בתקופת השמד בספרד, יהודים שמרו את התורה על יסוד "מורשת אבות" מסרו את נפשם על קידוש ה', לעומת זאת, לא עמדו בניסיון היהודים שהאמינו בה' עפ"י חקירה וכאמור לעיל בשם הר"י יעב"ץ. והוסיף לו: הרבי ר' מנחם מנדל מקוצק אמר הספר הזה הוא "מורה" למי שמילא את כרסו בשי"ס ובפוסקים ו"נבוכים" למי שהוא צעיר וטרם הספיק ללמוד."

אמר לו הבחור, אבל רבי, למה הקדמונים כמו הרמב"ם החזיקו מעמד באמונת ה' ובקיום המצוות למרות שהיו חוקרים ופילוסופים? השיב לו הרב: אמשול לך משל, ישנם משקפיים בעלי זכוכית מגדלת, שצעירים לא רואים בהם והזקנים משתמשים בהם ורואים בהם לקרוא באופן יוצא מן הכלל...

'המגדף'

אחרי שהתורה מפרטת את תקנתו של חטא בשגגה, אם זו שגגת הציבור 'אם מעיני העדה נעשתה לשגגה' אם זו שגגת היחיד 'ואם נפש אחת תחטא בשגגה'. מפרטת התורה את עונשו של העושה במזיד. 'והנפש אשר תעשה ביד רמה' מפרש רש"י: 'במזיד'. אבל לא סתם עבירה במזיד בינו לבין עצמו. כאן מדובר על משהו הרבה יותר חמור. דבר שנחשב כי 'א' הוא מגדף. ביטוי שאין דומה לו בכל התורה וגם העונש בהתאם: 'וכרתה הנפש ההיא...כי דבר ד' בזה ואת מצורותו הפך'.

הרמב"ם במורה נבוכים כותב: 'ודע שמעשי העברות יחלק ל' חלקים. הא' מהם האנוס, הב' השוגג, הג' המזיד, הד' העושה ביד רמה. יש עושה במזיד ויש עושה ביד רמה. וחמור עונשו של העושה ביד רמה מעושה במזיד מפני ש'העושה ביד רמה הוא המזיד שיעניו פניו ויעבור בפרהסיא...לחלוק על התורה ולעמוד כנגדה מפני זה אמר את ד' הוא מגדף'.

יש הבדל גדול בין מי שעובר עברה שאכל בשר בחלב או לבש שעטני אפילו עזה זאת במזיד, שאינו חייב אלא מלקות. לבין מי שעושה את אותו העבירה ממש אבל בריש גלי בהפגנתיות ובתחרטה כאילו אומר ח"ו התורה אצלי אינה אמת. 'האדם הזה', כותב רבנו יונה ב'שערי צדקה' 'חייב מיתה ולא מיתה המכפרת אלא: 'הכרת תכרת הנפש ההיא עוונה בה' פירוש: אחר הכרת הנפש, עונה בה. כי לא יכפר המתות עליו ואין לו חלק לעולם הבא'.

יש מי שעושה ב'מזיד' ויש מי שעושה ב'יד רמה'. העושה במזיד חייב מלקות, הוא מקבל עונש ועונו מתכפר. מי שעושה ב'יד רמה' חייב מיתה שאינה רק עונש ובה 'יכופר עונו'. העושה ביד רמה אין לו כפרה. הוא מאבד את זכות קיומו בעולם הזה ובעולם הבא.

מי הוא העושה ביד רמה, על מי נאמר 'כי דבר ד' בזה' 'מצינו על כך בחז"ל כמה אפשרויות. הגמי בברכות מביאה: 'תניא, היה מלך במבואות המטופות והיה קורא קריאת שמע הרי זה פוסק ואם לא פסק עליו הכתוב אומר 'כי דבר ד' בזה'.

הגמי בסנהדרין מביאה: 'כי דבר ד' בזה הוא אפיקורס. דבר אחר, זה המגלה פנים בתורה שלא חלכה. זה האומר אין תורה מן השמים. כל שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק'. על כל העושה אחד מהעושה דברים אלו אמרה תורה: 'הכרת תכרת' ודרשו חז"ל: 'הכרת בעולם הזה, תכרת בעולם הבא'. אין לו חלק לעולם הבא.

במשנה באבות מובא עוד מי ש'אין לו חלק לעולם הבא': 'המלביץ פני חברו ברבים אף על פי שיש בידו מצוות ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא'. מי שמלביץ את זולתו עד שהדם אוזל מפניו והוא מחוויר 'כאילו שופך דמים' ואין לו חלק לעולם הבא. אף על פי שרוצה, מי ששופך דמים ממש אינו מאבד את חלקו לעולם הבא. הרי המלביץ פני חברו ברבים עונשו חמור הרבה יותר. הוא גם מאבד את חלקו לעולם הבא. מדוע כל אלו ממשעשים נכללים על ידי חז"ל כפי שפרטנו לעיל בהגדרה הנוראה 'אית דבר ד' בזה' וכן מי שמלביץ פני חברו ברבים עונשו כן חמור עד שהם מאבדים גם את חלקם בעולם הזה וגם בעולם הבא. במה גדולה חומרת מעשים אלו שמחייבים 'כרת תכרת' ?

רבנו זרחיה הלוי בספר המאור כותב: 'במקומות רבים נקראת הנפש החיה כבוד'. נשמת האדם החלק האלוהי ממעל שנמצאת בגוף האדם נקראת כבוד. כחוכחה לכך הוא מביא שורה של פסוקים: 'וכדכתיב: 'לכן שמח ליבי וגו' וכלבד', וכתוב: 'עורה כבודי' וכתוב: 'למען יזמר כבודי'. וכל כך למה 'כי הבורא אצלה על האדם מכסא כבודו ובה נתן עליו מהודו'.

הנשמה היא חלק אלוהי ממעל, הקב"ה חצב אותה מכסא הכבוד ונתנה באדם. היא מבטאת את המצאות הבורא יתברך באדם ולכן היא נקראת כבוד. כי היא מעידה על ההכרה בכבודו ובערכו של הבורא. ועשה כן הבורא יתברך מפני שרצונו שירבה כבוד שמים בעולם. לשם כך ברא ד' את האדם ככתב: 'כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו'.

כיוון שכן, על האדם להכיר בחשיבות שיש לו, לעובדה שבעצם מציאותו הוא מרבה כבוד שמים. אתה צריך להכיר בזה כי אם אינך מכיר בערך מה שיש לך, אתה מאבד את הבעלות שלך עליו. הוא כאילו אינו ברשותך. למה הדבר דומה, למי שיש לו בביתו אבן יקרה, כל עוד שאינו מכיר בערכה וחושב שהיא זכוכית פשוטה הרי הוא נחשב למי שברשותו זכוכית פשוטה. אבל אם הוא יודע ומכיר שזו אבן יקרה וחשובה הרי הוא מרגיש שיש בבעלותו דבר חשוב ויקר'.

'האומר אין תורה מן השמים' מי שמכחיש את נצחיות התורה, אינו מכיר בערכה הרי הוא מאבד את השייכות אליה ובמילא הוא בכלל 'דבר ד' בזה' והוא ראוי לעונש כרת המפקיע אותו מחיי התורה. כך גם כל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק. גם הוא מוכיח שאינו מכיר בערכה של תורה והוא אינו שייך לתורה. הרי הוא מאבד בזה את התענוג האלוהי שיש בחיי העולם הבא. 'מי שהולך במקומות מטופנים והיה קורא את שמעי הוא לא מכבד את קדושתה של התורה ואינו ראוי לנצחיות שנותנת לו התורה'.

זה ההבדל בין רוצח, שופך דמים, שפוגע בגוף של קרובו. הוא לוקח מהאדם את חיי הגוף שהיו

ההצלה למול המות והקללות

הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל סיפר, כיצד בהתבוננות בדרכי ה' רואים שאין שיעור כלל למעשי האדם, והכל מוכתב מלמעלה.

היה זה בימים הראשונים שלאחר המהפכה ברוסיה, בה הדיחו את הצאר ניקולאי מכסאו. אותה תקופה היתה מלאה אנדרלמוסיה. הצאר הודח, אבל לא קם עדיין משטר יציב במקומו. היתה זו תקופה של אין מלך! ואיש הישר בעיניו יעשה. כל מיני כנופיות קמו ועשו כטוב בעיניהם, והצד השווה שבהם, שכולם שדדו וחמסו, גזלו ובוזו, נישלו את העשירים ומוטטו את המסחר והכלכלה.

בין הכנופיות שקמו אז, היתה אחת מסוכנת ונועה ביותר. היתה זו הכנופיה שהקים שרד בשם פטלורה, ועל שמו נקראה כל אנשי: 'הפטלורצ'קים'. אלה הטילו חיתתם על הכל, במיוחד על יהודים. הם הסתובבו בכל במויחד בדיהם, חמסו ובוזו, היכו והרגו, ובמיוחד נשפך דמם על יהודים. כל יהודי שיצא לרחוב - סיכן את נפשו בזה, כל הללו היו אכזרים והורגים בדם קר וכלי כל מחשבה שניה, ורבים מישראל נפלו בידים כצאן לטבח!

יום אחד, מספר רבי מאיר, מוכרח הייתי לצאת לרחוב כדי להגיע למקום כלשהו. הפסקתי רק לפסוע מרחק קצר, ומיד הגיח מולי אחד מרוצחי הכנופיה והתפס אותי. הבנתי מיד כי גורלי נחרץ ולא נותר לי אלא לומר ויודו. הוא תפס בי בחזקה והוביל אותי לאיזו תחנת משטרה. בדרך הפסקתי לתרם חמש פעמים ויודו, ומיד שהכניס אותי לתחת המשטרה, העמיד אותי ליד קיר והתכוון לירות בי, הוא אז ממזי אחרונה שכני מטר, כדי שיוכל לכוון ברובתו היטב למוך ראשי, אבל נדמה היה לו שאינני עומד מכוון בדיוק לקנה הרובה.

המחשבות שחלפו באותם רגעים היו אימות, ידעתי שרגעני אלו הינם האחרונים בחיי, ואמונתי היתה שאין בידי לעשות דבר מה.

אותו אכזר ואז היה מוכן לזוז ממקומו והתעקש דוקא שאני אינו ושאלונו עצמי למול קן הרובה... הוא צעק עלי צעקות אימים: לזוז!! ואני הייתי מוכן להישמע לו, ידעתי שאין בפיסעה זו או אחרת שיעור לשונות רוע הגזירה, במה חשוב לי כבר אם אזוז כמה סנטימטר, אלא שאבריי לא נשמעו לי, הדם קפא בעורקי ולמרות רגוני לא יכולתי פשוט לזוז אפילו מרחק כלשהו. הרגשתי עצמי משותק.

הרוצח ממשך לצרוח כנגדי לקלל: בשום אופן לאן לא אני אזוז, אלא אתה תזוז! ואני, כפי שאמרת, רוצה אבל לא יכול...!

תוך כדי הצעקות נפתח לפתע חלון קטן מכיוון החדר השני, ואיזה קצין שישב שם שואל: מה אתה צועק כל כך? והרוצח משיב לו: הבאתי לכאן איזה יהודון לירות בו, אני מבקש ממנו לזוז לכיוון הרובה והוא מסרב... נוער בו הקצין ואומר לו: הנח לו, תן לו ללכת... מיד הוא הוריד את הרובה ואומר לי: לך...!

לו. ממי שמלביץ פני חברו ברבים, ממי ששופך דמים של 'אזיל סומקא ואת חיווראי', הוא פוגע בנשמה של זולתו. הוא מכחיש ואינו מכבד את צלם האלוהים שבאדם. הוא מעיד שאין לו הערכה בחיי הנצח ולכן הוא אינו ראוי להם.

עליו לשמור מכל משמר על המתנה הטובה שנתן לו הבורא. אנחנו נתונים במלחמה מתמדת עם היצר הרע העומד עליו להכשילנו. נכון 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים' אבל גם בזה נאמר: 'אילוהי הקב"ה עוזרו אינו יכול לוי'. הקב"ה נתן לנו כוחות לעמוד מול היצר הרע.

כך כותב הרמח"ל 'אך אם האדם מפקח על עצמו אז הקב"ה עוזרו וניצל מן היצר הרע. אבל אם אינו מפקח הוא על עצמו ודאי שהקב"ה לא יפקח עליו. כי אם הוא אינו חס מן ירוסו עליו'.

בשאונות שאתה מפניך מול היצר הרע, במה שאינך נוהר נשמר ממנו אתה בעצם מזלזל בקדושתו ובמעלת הנשמה שבקרבך. עליו להכיר ביבבור' שקבלנו בחלק אלוהי ממעל שניתן בנו. לחוס עליו ולשמרו. כי 'אם הוא אינו חס מן ירוסו עליו כי 'אם אין אני לו מלי והבא ליטור משיעניו אותו'.

מכון ירושלים
שבוע הספר
במכון ירושלים
כ' סיון - ר' תמוז
רח' מלכי ישראל 5 י-ם, רח' ירושלים 10 ב"ב
במוקד ההזמנות: 02-6510627 / 03-6765382

פוטו סטודיו
הל פז-רשת למוסיקה
פוטו ציין
אחים הקר
פסוטים
בית האנגריה
צבי ורצברגר
המעגול הנאמן זאב הורוביץ
דלתות פילדה ומפתחות
לעילוי נשמת
רבי יצחק בן ר' אליהו ואסתר זר

הישיבה
מוקד 'אחינו' לרובנות, ירושלים ויענין
1-800-20-18-18